

Sylwester Czopek

MATERIAŁY Z CMENTARZYSKA KULTURY POMORSKIEJ Z OROŃSKA, WOJ.
RADOM, ZE ZBIORÓW MUZEUM OKRĘGOWEGO W LUBLINIE

Cmentarzysko kultury pomorskiej (dalej: KPM) w Orońsku, gm. loco, woj. Radom, znane jest od dawna w literaturze archeologicznej¹, jednak są to tylko luźne wzmianki stwierdzające istnienie tu nekropoli², nie omawiające większej serii materiałów³. W zbiorach Muzeum Okręgowego w Lublinie znajdują się 2 kompletne naczynia (popielnice) oraz 2 zachowane we fragmentach (w tym 1 o prawie pełnej rekonstrukcji rysunkowej), pochodzące z badań ratowniczych J. Gurby. Ich analizę taksonomiczną zawiera tab. 1.

ANALIZA CHRONOLOGICZNA

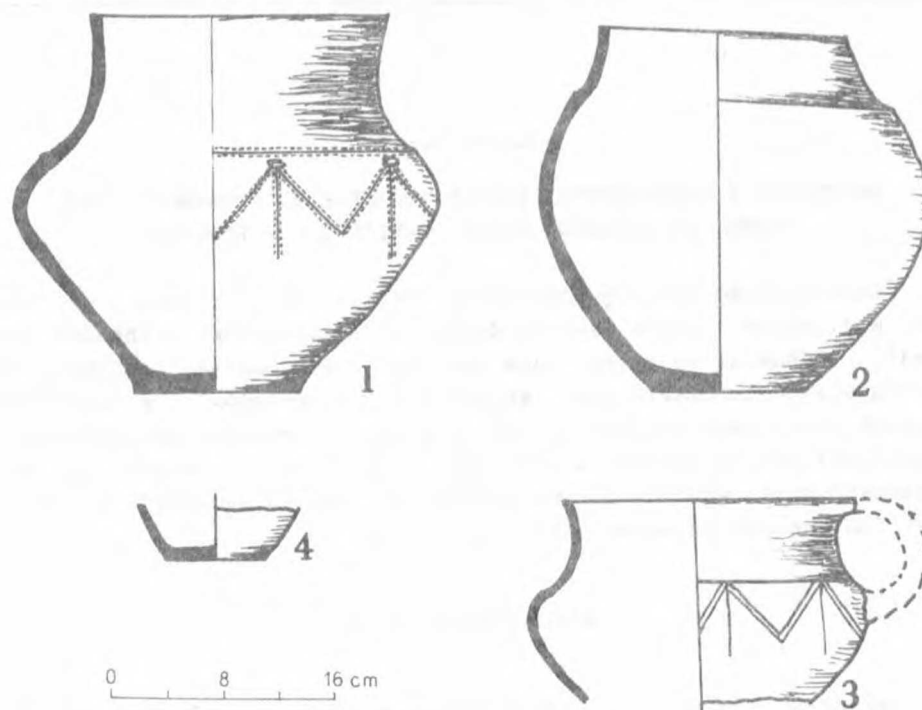
Naczynie 1 (rys. 1, 1) reprezentuje pospolity w KPM typ popielnic o następujących cechach dystynktywnych: R3>R1, R3>H1, H2>H3, H4≈H6. Podstawą do jego datowania może być popielnica, która wystąpiła w zespole zwartym z fibula krzyżową⁴ (takie same parametry identyfikacyjne, różnice w zakresie mikromorfologii i stopnia profilowania górnej części naczynia umieszczającą ją w HD). Za podobnym

¹ T. Małinowski, *Katalog cmentarzysk ludności kultury pomorskiej*, Słupsk 1981, t. II, s. 163.

² T. Żurowski, *Niszczenie stanowisk archeologicznych*, "Z Otcłiani Wieków" 1961, R. 27, s. 37.

³ B. Balcer publikuje jedynie fragment naczynia (klosz?) o baniastym, chropowatym brzuściu i gładkiej szyjce oddzielonej karbowanym wałkiem B. Balcer, *Materiały kloszowe z województwa kieleckiego w zbiorach Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie*, "Wiadomości Archeologiczne" 1961, t. XXVII, s. 264, tab. LXI 4.

⁴ J. Antoniewiczowa, *Znaleziska z Sinołęki w pow. Węgrowskim*, "Światowit" 1936/1937, t. XVII, s. 313 i n., ryc. 4.

Rys. 1. Orońsko, gm. loco, woj. Radom, materiały z cmentarzyska KPM

datowaniem egzemplarza z Orońska przemawia także technologia, bowiem czarna, lśniąca powierzchnia przy małej domieszce drobnego piasku jest raczej charakterystyczna dla wczesnych faz KPM. Natomiast podstawą do datowania naczynia 2 (rys. 1, 2) może być fakt współwystępowania analogicznej popielnicy (cechy wyróżniające - $R3 > R2 > R1$, $R3 > H1$, $H2 > H3$, $H6 = H4$) z zapinką typu Piekary Wielkie⁵, charakterystyczną dla LA⁶. Naczynie 3 (rys. 1, 3) reprezentuje typ przesadzistych dzbanów o wskaźnikach: $R3 > R2 > R1$, $R3$ oraz $R1 > H1$, $H6 = H4$, $H2 > H3$. Typ ten na podstawie współwystępowania w zespole ze

⁵ E. Petersen, *Neue Ergebnisse über frühgermanische Kultur in Schlesien*, "Altschlesien" 1929, t. II, s. 199, ryc. 3.

⁶ Z. Woźniak, *Chronologia młodszej fazy kultury pomorskiej w świetle importów i naśladowictw zabytków pochodzenia południowego*, [w:] *Problemy kultury pomorskiej*, Koszalin 1979, s. 147.

Analiza taksonomiczna ceramiki z Orońska

Analizowana jednostka	Morfologia										Technologia			Zdobnictwo		
	wskaźnik								typ		domieszka	przełam	powierzchnia zewnętrzna	element zdobniczy	wętek zdobniczy	układ wtku zdobniczego
	H1	H2	H3	H4	R1	R2	R3	R4	wg B. Chomentowskiej	wg M. Gądzikiewicza						
czynie 1 ys. 1, 1)	27	9	4	14	21,5	24,2	30,9	12,2	2A	P.III4	mała ilość drobnego piasku	zwarty	czarna, lśniąca	1 - ryty 2 - kłuty 3 - dźubany	1 + 2 1 + 2 + 3	poziomy, krokwiowy
czynie 2 ys. 1, 2)	25,7	5,6	7	13,1	18	24	28	11	3C	P.II1	drobny piasek + małe ilości tłuczni kamienno-	granulowany	brunatna, gładka	-	-	-
czynie 3 ys. 1, 3)	?	7,5	2,5	?	20	23	24,2	?	7A/B	K.III4	bardzo mała ilość drobnego piasku (domieszka nie-intencjonalna?)	zwarty	czarno-brunatna, gładka do lśnięcia	1 - ryty	jednorodny, ryty	poziomo-krokwiowy
czynie 4 ys. 1, 4)	?	?	?	?	?	?	?	7,5	?	?	małe ilości piasku i drobnego tłuczni kamiennego	granulowany	czarna, gładka	-	-	-

H - wysokość: 1 - całkowita, 2 - szyjki, 3 - od szyjki do maksymalnej wydętości brzuśca, maksymalne wydętości brzuśca, 4 - dna.

Typologia wg: B. Chomentowska, *Cmentarzyska kultury pomorskiej na Mazowszu, ań nad kulturą grobów kloszowych*, "Wiadomości Archeologiczne" 1954, t. XX, s. 134-173.

4 - od maksymalnej wydętości brzuśca do dna; R - średnica: 1 - wylewu, 2 - nasady szyjki,

"Światowit" 1970, t. XXXI, s. 189-280; M. Gądzikiewicz, *Wybrane zagadnienia z*

starszą odmianą fibuli typu Certosa⁷ datować można na HD/LA-LA⁸. Wypada dodać, iż egzemplarz z Orońska różni się od cytowanej analogii "silniejszym profilowaniem" górnej części naczynia, co pozwala na łączenie go z wcześniejszym odcinkiem tego okresu. Na naczyniu tu analizowanym wystąpił ryty ornament w układzie kątowym, będący odmianą tzw. ornamentu krokwiowego charakterystycznego dla wczesnych faz KPM, a przejętego od kultury łużyckiej⁹. Fragment czwartego naczynia (rys. 1, 4) pochodzi zapewne z naczynia typu kubek-dzban. Ze względu na fragmentaryczność jego zachowania niemożliwe są jakiekolwiek wnioski natury chronologicznej.

Prezentowany tu materiał mieści się we wczesnej fazie KPM datowanej na HD2-LA (ok. 500-400 r. p. n. e.)¹⁰.

Sylwester Czopek

MATERIALS FROM THE CEMETRY OF POMERANIAN CULTURE IN OROŃSKO, PROVINCE OF RADOM
FROM THE COLLECTION OF THE REGIONAL MUSEUM IN LUBLIN

During rescue investigations in the site of Pomeranian culture in Orońsko two cinerary urns completely preserved and two fragmentarily preserved were found.

The chronological analysis enables to classify them in the early stage of Pomeranian culture dated back to HD2-LA (500-400 B.C.).

⁷ L. J. Ł u k a, *Nowe cmentarzyska kultury pomorskiej w Wielkopolsce*, "Fontes Archeologici Posnaniensis" 1957-1958, t. VIII-IX, s. 196 (grób 116 z Wymysłowa).

⁸ W o Ź n i a k, *op. cit.*

⁹ L. J. Ł u k a, *New Materials on the Origins of the Pomeranian Culture in Eastern Pomerania*, "Archeologia Polona" 1962, t. IV, s. 197.

¹⁰ Z a W o Ź n i a k i e m, *op. cit.*